

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та
управління

Г.Ф. Бірюкова

(підпис)

« 01 » вересня 2023

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ДЕМОКРАТІЇ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів

очної (денної) форми здобуття освіти

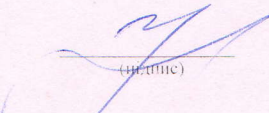
спеціальності 052 «Політологія»

освітньо-професійна програма «Політологія»

Укладач: Рудисва Анна Олегівна, к.політ.н., доц. кафедри політології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри політології

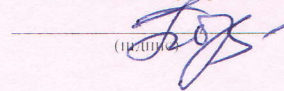
Протокол № 1 від "01" вересня 2023 р.
Завідувач кафедри політології

(підпис)

Є.Г. Цокур

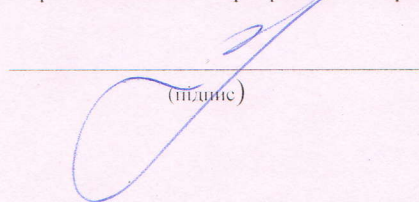
Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від "01" вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради факультету
соціології та управління

(підпис)

Н.В. Горло

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Є.Г. Цокур

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 6	Обов'язкова	
		Цикл дисциплін професійної підготовки	
Спеціальність 052 – Політологія	Загальна кількість годин – 180	Семестр:	
		2-й	-
Освітньо-професійна програма «Політологія»	Змістових модулів – 10	Лекції	
		24 год.	-
		Семінарські	
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 20	24 год.	-
		Самостійна робота	
		132 год.	-
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасні теорії демократії» є поглиблення знань про сутність, тенденції, закономірності розвитку сучасних теорій та моделей демократії; засвоєння знань про закономірності змін історичних форм демократії, формування поглибленого розуміння фундаментальних принципів, рис, категорій, цінностей демократії, ознайомлення з основними концепціями демократії, демократичними інститутами і процесами, формування уявлень про розвиток демократії і громадянського суспільства в Україні.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Сучасні теорії демократії» є: з'ясування сутності демократії, її цінностей, принципів, механізмів; дослідження сучасного розуміння демократії як головної цінності суспільства в умовах трансформації та суспільно-політичних змін; виявлення особливостей різних типів демократії (античної, класичної ліберальної, представницької, охоронної, розвиваючої); аналіз сутності основних теорій демократії (партисипативної, корпоративної, пролетарської тощо); характеристика принципів функціонування демократичної теорії у сучасній політичній практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

1. основні теоретико-методологічні підходи до дослідження сучасних теорій демократії;
2. зміст, особливості, історичний розвиток демократії як політичного режиму і принципу організації суспільного життя;
3. специфіку різних концепцій і моделей демократії;

4. особливості впливу інформаційного чинника на політичні трансформації демократичного режиму;
5. закономірності та пріоритетні тенденції розвитку демократії в контексті глобалізації;
6. особливості розвитку демократії і громадянського суспільства в Україні.

вміти:

1. аналізувати демократичні процеси сучасності;
2. визначати передумови демократії;
3. аналізувати трансформаційні процеси демократизації;
4. виявляти механізми функціонування інститутів демократії;
5. аналізувати політично значимі проблеми сучасних демократій і визначати політичні технології їх вирішення;
6. використовувати отримані знання та навички для аналізу демократії та її перспектив, правильно оформляти і представляти результати проведених досліджень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
ЗК01. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК07. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми. СК01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації. ПР02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань. ПР03. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та англійською мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері політології.	Опитування на семінарських заняттях; тестування в системі Moodle
ЗК06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	Опитування на семінарських заняттях; тестування в системі Moodle

<p>ЗК02. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.</p> <p>СК04. Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.</p> <p>ПР05. Планувати, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт відповідно до встановлених вимог.</p> <p>ПР06. Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.</p>	<p>Підготовка індивідуального дослідницького завдання; практичні завдання у системі moodle</p>
<p>СК07. Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному рівні.</p> <p>СК09. Спроможність до активної участі у процесах національного відродження держави, її політичних та громадських інституцій поствоєнного періоду</p> <p>ПР08. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів.</p> <p>ПР10. Реалізовувати в практиці політичної діяльності навички політичного аналізу та прогнозування актуальних державотворчих процесів в Україні та світі.</p>	<p>Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання аналітичного характеру з презентацією його результатів</p>

Міждисциплінарні зв'язки.

У концептуальному, інформаційному і логічному плані даний курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Політична філософія сучасності», «Методика викладання політологічних дисциплін».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Витоки та сутність демократії

Тема 1. Демократія як принцип політичної організації та життєдіяльності суспільства.

Демократія як влада народу, форма політичного устрою. Демократія як форма устрою будь-якої організації на принципах рівноправності її членів, виборності й прийняття рішень за більшістю. Демократія як ідеал суспільного устрою і відповідний йому світогляд та система цінностей. Демократія як рух за народовладдя.

Тема 2. Сутність, основні ознаки та принципи демократії.

Сутність механізму прояву народовладдя. Колективний та індивідуальний початок у принципах народного самоврядування. Співвідношення волі більшості і меншості. Держава – антипод народовладдя. Пряма демократія: сутність, форма, оцінка.

Рационально-процедурний підхід. Боротьба між групами при розподілі матеріальних і соціальних благ, рольових статусів. Представницька демократія: сутність, форми, оцінка. Держава – арбітр, що регулює діяльність груп.

Нормативно емпірична модель демократії. Пріоритет правових норм, конституційних положень. Принцип «структурно-організованої конкуренції». Поєднання представницької і плебісцитарної форм демократії.

Основні ознаки демократії. Народне представництво. Поділ влади та система стримувань і противаг. Політична рівність громадян. Підзвітність виборного представництва перед виборцями. Принцип плюралізму. Дотримання інтересів і прав меншості. Пріоритет суспільства перед державою.

Змістовий модуль 2. Становлення та розвиток ідей демократії

Тема 3. Історія становлення та розвитку ідей демократії

Антична демократія. Сутність Афіньської демократії. Формування практики виборності та ротації влади. Принцип рівності вільних громадян у політичному житті. Слабкі сторони античної демократії.

Класична ліберальна демократія. Концепції Дж. Локка, Ш.-Л. Монтеск'є. Концепція охоронної демократії (І. Бентам, Дж. Міль): регулярні вибори, таємне голосування та конкуренція політичних сил. Теоретичні основи представницької демократії (Дж. Медісон). Розвиваючі демократії (Ж-Ж. Руссо): надання можливості для саморозвитку вільних інформованих громадян. Концепція всенародної суспільної волі Дж.Ст.Міля про необхідність залучення громадян в політичний процес.

Теоретичні традиції в дослідженні демократії (Геракліт, Демокрит, Сократ, Платон, Аристотель). Розвиток демократії в умовах середньовіччя як народовладдя, довіреного монарху.

Тема 4. Сучасні теорії демократії.

Сучасні теорії демократії: ліберальна демократія, плюралістична теорія демократії, елітарна теорія демократії, партисипаторна (учасницька) теорія демократії, ідентитарні концепції демократії, соціалістична теорія демократії, поліархія Роберта Даля, концепція корпоративної демократії.

Класифікація на індивідуалістичні (ліберальні), плюралістичні (теорії груп) та колективістські (тоталітарні). Загальні ознаки колективістських теорій. Характерні особливості плюралістичної групи теорій.

Теорія плюралістичної демократії. «Групи тиску». «Дифузія» політичної влади. Концепція поліархій Р.Даля. Протиріччя та слабкі сторони.

Теорія елітарної демократії. Поєднання теорії еліт і теорії «плюралістичної демократії». Основні аспекти теорій еліт В.Парето, Г.Моски, Р.Міхельса. Модель конкурентного елітизму М.Вебера (теорія плебісцитарної демократії). Теорія демократії Й.Шумпетера: протиставлення класичного і сучасного методів демократії. Демократія – вільне суперництво претендентів за голоси виборців, форма правління еліт. Ідея плюралізму еліт (С.Келлер, О.Штаммер, Д.Рісмен, Дж.Сарторі). «Демократія для еліт» (Т.Дай, Х.Зіглер). Протиріччя та слабкі сторони.

Теорія партисипаторної демократії. Демократія участі – змішана форма поєднання прямої і представницької демократії. Протиріччя та слабкі сторони.

Теорія корпоративної демократії. Умови появи теорії. Демократія як інституціональний механізм для вироблення політики з а допомогою представників політичної еліти та лідерів обмеженого числа робітничих організацій. Демократія – погоджувальне правління керівників корпорацій, найманих робітників, підприємців, партій. Держава – арбітр. Домінування консенсусних методів прийняття рішень. Протиріччя та слабкі сторони.

Змістовий модуль 3. Сучасні моделі демократії

Тема 5. Новітні доктрини та різновиди демократії

Теорія комп'ютерної демократії. Родоначальник – Г.Краух. Умови появи. Дослідження сутності змін у системі демократичних інститутів, які відбулися внаслідок «інформаційної революції». Переваги комп'ютерною демократії (Р.Гароді, Дж.Мартін та ін. Позитивні та негативні аспекти комп'ютерної демократії).

Нові форми демократії. М.Рокар – теорія інформаційної демократії. Концепція «інтегральної технодемократії» М.Бунге: рівність через кооперативну власність та самоуправління, політичну демократію та технічну експертизу.

Економічна теорія демократії: демократія та ринок. Системні різновиди теорії демократії: форми організації державного життя. Консоціальна демократія А.Лейпхарта: модель поділу влади, що забезпечує представництво інтересів меншості. Концепція рефлексивної демократії (А.Етціоні): акцент на залученості суспільної думки у політичне управління та абсолютна підзвітність їй владних структур. «Теорії стабільної демократії»: системно-функціональні (Б.Бередсон, П.Лазерсфелд, В.Макфі, І.Екстейн), консенсусно-інституційні (А.Лейпхарт, П.Шміттер, Т.Карл), культурно-функціональні (Г.Алмонд, С.Верба, С.Ліпсет), інституційно-функціональні (Дж.Лінз, Горовітц).

Тема 6. Сучасні моделі демократії.

Моделі демократії: консенсусна та мажоритарна моделі демократії А. Лейпхарта, моделі демократії за Д. Хелдом, моделі електронної демократії, моделі «рефлексуючої» демократії, делегативна демократія, модель легальної демократії. Модель агоністичної демократії.

Змістовий модуль 4. Демократія в інституційному вимірі

Тема 7. Інститути демократії.

Поділ влади у демократичній державі. Інститути прямої та представницької демократії. Інститут глави держави в країнах сучасного світу. Глава держави в країнах з парламентською, президентською та президентсько-парламентською формою правління. Проблеми президентської влади в суспільствах, що трансформуються. Хуан Лінц про небезпеки президентської форми правління. Проблеми реформування системи врядування в Україні, зміни характеру взаємодії гілок влади та розподілу повноважень між ними.

Тема 8. Вибори та політичні партії у демократичному суспільстві

Вибори як інститут демократії. Функції та принципи демократичних виборів. Виборчі системи: мажоритарна та пропорційна, їх вади та переваги. Виборчий процес: чинники та критерії демократичності. Головні процедури виборчої кампанії. Участь громадян у виборчій кампанії. Роль політичних партій у розвитку демократії. Демократія і майбутнє політичних партій. Популістські партії як чинник нестабільної демократії.

Змістовий модуль 5. Громадянське суспільство і демократія

Тема 9. Представництво інтересів громадян через групову політику

Теорія групової політики. Плюралістична демократія і групи інтересів: до історії явища та ідеї. Сутність і різновиди груп інтересів. Функції груп інтересів та способи їх впливу на прийняття владних рішень. Моделі захисту групових інтересів: компаративістика (плюралістична, корпоративна, патронажно-клієнтельна). Особливості формування груп інтересів в Україні.

Тема 10. Громадянське суспільство – основа демократії.

Визначення громадянськості. Обов'язки громадян в умовах демократії. Переваги громадської участі. Рівні залучення громадян владою: від маніпуляції до делегування повноважень та громадського контролю. Громадянська культура. Концепції громадянськості за Дж. Вестхаймером та Й. Кагне. Форми громадської участі.

Громадська участь в Україні: історія та сучасний стан. Активність громадян та ефективність громадської участі в Україні.

Змістовий модуль 6. Сучасна українська демократія

Тема 11. Місцеве та регіональне самоврядування.

Моделі децентралізації влади у федеративних та унітарних системах. Поняття та основні концепції місцевого самоврядування і проблема автономії самоврядних органів. Типологія самоврядних систем, засади місцевого самоврядування. Структура органів місцевого самоврядування, місцева демократія та її форми. Органи місцевого самоврядування та їх суспільний статус в Україні.

Тема 12. Сучасна українська демократія.

Культурно-аксіологічний рівень демократії в Україні. Дослідження демократії як цінності більшості громадян. Аналіз ступеню політичної освіченості населення. Формування української політичної нації як передумова розвитку демократії.

Інституційний рівень демократії в Україні. Характеристика форми правління. Аналіз виборної системи. Тип партійної системи, рівень репрезентації політичних партій на всіх рівнях, механізм захисту прав меншин. Особливості взаємодії центральних та місцевих інститутів влади. Особливості функціонування політичної системи.

Партисипаторно-інтерактивний рівень демократії. Характеристика форм політичної участі, їх особливості в Україні. Наявність постійного діалогу між представниками владних структур і рештою суспільства. Оцінка ступеня відповідальності влади перед громадянами.

Перспективи розвитку демократії в Україні. Необхідність детального аналізу сучасного стану українського суспільства – прийняття рішення про обрання моделі демократії. Налагодження взаємозв'язку між сегментами українського суспільства і структурами влади – основний компонент реформування системи. Пошук оптимальної моделі демократії. Оптимальна модель демократії України.

Змістовий модуль 7. Політична ідентичність як ресурс демократичного розвитку

Тема 13. Політична ідентичність як ресурс демократичного розвитку.

Загальне поняття ідентичності. Політична ідентичність: сутність, механізми та фактори її формування. Функції та типи політичної ідентичності в сучасному суспільстві. Роль політичної ідентифікації в процесі демократичної трансформації суспільства. Розвиток політичної ідентичності в період трансформації українського суспільства. Стратегія розвитку політичної ідентичності.

Тема 14. Аспекти легітимності влади, підтримка демократії в Україні.

Легітимність політичної влади. Громадянська культура. Підтримка громадянами основних ліберальних та демократичних цінностей.

Механізми і шляхи легітимації зміцнення демократії в Україні. Політична підтримка демократії в Україні.

Змістовий модуль 8. Інформаційно - комунікаційний вимір демократії в сучасному світі.

Тема 15. Мас-медіа в демократичному суспільстві.

Вплив інформаційного суспільства на становлення та розвиток інформаційної демократії.

Мас-медіа: генеза та сучасне трактування. ЗМІ: сутність, історія виникнення та класифікація. Роль ЗМІ в сучасному демократичному процесі. Політичні функції та можливості політичного впливу ЗМІ на розвиток демократії. Патогенні аспекти впливу мас-медіа. Концепція соціальної відповідальності преси. Інтернет-ЗМІ та перспективи громадянської журналістики.

Тема 16. Перевітлення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування

Модель «моніторної демократії», в основі якої «idea of the monitorial citizen», яка обумовлена швидким зростанням різноманітних позапарламентських (позапредставницьких) механізмів контролю влади, медійних інструментів, соціальних мереж. Технологічні компанії, які сконцентрували в собі як інформаційну – мікротаргетоване постачання інформації на основі психологічного профайлінгу, – так і бізнес-діяльність, демонструють новий феномен, який оцінюється громадянами як найбільш компетентний та етичний центр тяжіння і довіри.

Електронна дипломатія і цифрова диктатура.

Змістовий модуль 9. Електронна демократія

Тема 17. Електронна демократія

Е-демократія як механізм політичної взаємодії. Методика електронного залучення. Електронна демократія: сутність, мета, основні завдання. Цілі е-демократії. Сектори та інструменти електронної демократії.

Тема 18. Досвід, стратегії та інструменти реалізації електронної демократії

Досвід використання інструментів е-демократії в країнах ЄС. Електронний парламент: поняття, сутність і мотиви впровадження. Електронне правосуддя. Інструменти електронної демократії в Україні: стан та тенденції розвитку.

Змістовий модуль 10. Демократія та демократизація у глобальному контексті

Тема 19. Сутність та особливості сучасної хвилі демократизації: виклики, ризики і небезпеки демократії

С. Гантінгтон про три хвилі демократизації. Виникнення транзитології. Зміст демократичного переходу як різновиду суспільної трансформації. Особливості загальносвітового демократичного процесу та його трансформації. Д. Растоу про стадії становлення демократичного режиму, місце в ньому національної єдності. Демократична спрямованість модернізаційних процесів на просторах СНД.

Альтернативи демократії. Загрози та дилеми демократії. Аналіз чинників, що сповільнюють та блокують демократичний перехід в Україні.

Тема 20. Демократія і демократизація у глобальному контексті

Поширення і якість демократії в сучасному світі. Загрози та виклики сучасній демократії. Принципи та основні цілі проведення реформ у демократичному суспільстві. Консолідовані, проміжні та псевдodemократії. Поняття, чинники та соціально-політичні наслідки глобалізації.

Поширення та «якість» демократії в сучасному світі. Консолідовані, проміжні та псевдodemократії. Поняття, чинники та соціально-політичні наслідки глобалізації. Причини глобалізації світового демократичного процесу та її наслідки. Глобалізація геополітики. Основні геополітичні тренди ХХІ ст. Нові нерівності. Теорія та практика сучасних переходів до демократії. Україна та Європейський Союз у міжнародних відносинах.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Семінарські, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	14	4	2	-	2	-	10	-	3	3	6
2	18	8	4	-	4	-	10	-	3	3	6
3	18	8	4	-	4	-	10	-	3	3	6
4	14	4	2	-	2	-	10	-	3	3	6
5	14	4	2	-	2	-	10	-	3	3	6
6	14	4	2	-	2	-	10	-	3	3	6
7	14	4	2	-	2	-	10	-	3	3	6

8	14	4	2	-	2	-	10	-	3	3	6
9	14	4	2	-	2	-	10	-	3	3	6
10	16	4	2	-	2	-	12	-	3	3	6
Усього за змістові модулі	150	48	24	-	24	-	102	-	30	30	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30										40
Загалом	180							100			

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Демократія як принцип політичної організації та життєдіяльності суспільства.	2	-
2	Історія становлення та розвитку ідей демократії	2	-
3	Сучасні теорії демократії.	2	-
4	Новітні доктрини та різновиди демократії	2	-
5	Сучасні моделі демократії.	2	-
6	Інститути демократії.	2	-
7	Представництво інтересів громадян через групову політику	2	-
8	Місьове та регіональне самоврядування.	2	-
9	Політична ідентичність як ресурс демократичного розвитку	2	-
10	Мас-медіа в демократичному суспільстві.	2	-
11	Електронна демократія	2	-
12	Сутність та особливості сучасної хвилі демократизації: виклики, ризики і небезпеки демократії.	2	-
Разом		24	-

6. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Сутність, основні ознаки та принципи демократії.	2	-
2	Історія становлення та розвитку ідей демократії	2	-
3	Сучасні теорії демократії.	2	-
4	Новітні доктрини та різновиди демократії	2	-
5	Сучасні моделі демократії.	2	-
6	Вибори та політичні партії у демократичному суспільстві	2	-
7	Громадянське суспільство – основа демократії.	2	-
8	Сучасна українська демократія.	2	-
9	Аспекти легітимності влади, підтримка демократії в Україні.	2	-
10	Перевтілення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування	2	-
11	Досвід, стратегії та інструменти реалізації електронної демократії	2	-
12	Демократія і демократизація у глобальному контексті.	2	-
Разом		24	-

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №1</u> Питання за Змістовим модулем 1	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №1</u> Проаналізуйте парадокси демократії.	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	3
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			6
2	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №2</u> Питання за Змістовим модулем 2	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна.	3

			Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	
	Практичне завдання	<u>Семинар №3</u> <u>Практичне завдання №2</u> Зробіть порівняльний аналіз афінської та сучасної демократії	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	3
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			6
3	Відповідь на семінарі	<u>Семинар №4</u> Питання за Змістовим модулем 3	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	3
	Практичне завдання	<u>Семинар №5</u> <u>Практичне завдання №3</u> Складіть порівняльну таблицю-схему сучасних моделей демократії.	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження;	3

			1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			6
4	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №6</u> Питання за Змістовим модулем 4	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №4</u> Здійсніть порівняльну характеристику громадянських та політичних прав.	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	3
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			6
5	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №7</u> Питання за Змістовим модулем 5	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим	3

			1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №5</u> Врахуйте звичаї, особливості менталітету, економічні та правові умови життя українського народу та складіть перелік сприятливих і несприятливих чинників для розвитку громадянського суспільства в Україні.	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	3
Усього за ЗМ 5 контр. заходів	2			6
6	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №8</u> Питання за Змістовим модулем 6	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №6</u> Сформулюйте головні завдання стратегії розвитку демократії у сучасній Україні.	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження;	3

			1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	
Усього за ЗМ 6 контр. заходів	2			6
7	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №9</u> Питання за Змістовим модулем 7	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №7</u> Запропонуйте механізми і шляхи легітимації зміцнення демократії в Україні.	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	3
Усього за ЗМ 7 контр. заходів	2			6
8	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №10</u> Питання за Змістовим модулем 8	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим	3

			1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №8</u> З якими основними проблемами стикаються ЗМІ в західних демократіях?	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	3
Усього за ЗМ 8 контр. заходів	2			6
9	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №11</u> Питання за Змістовим модулем 9	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №9</u> Які є кращі іноземні практики – приклади використання інструментів е-демократії?	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	3

Усього за ЗМ 9 контр. заходів	2			6
10	Відповідь на семінарі	<u>Семінар №12</u> Питання за Змістовим модулем 10	3 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 2 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 1 бал – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.	3
	Практичне завдання	<u>Практичне завдання №10</u> Проаналізуйте альтернативи демократії, загрози та дилеми демократії.	3 бали – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 2 бали – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 1 бал – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків.	3
Усього за ЗМ 10 контр. заходів	2			6
Усього за зміст.модулі контр. заходів	20			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Тести	Питання для підготовки і тести розміщено у Moodle	1 бал за кожен правильну відповідь. На проходження тесту дається 20 хвилин і одна спроба	20

	Практичне завдання	Використовуючи метод SWOT-аналізу, проаналізуйте особливості розвитку демократії в сучасній Україні.	20-18 – робота повністю розкриває тему, логічно структурована, оперування багатьма теоретичними поняттями, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування власної авторської позиції, наведення прикладів з політичної практики; 17-14 – положення та висновки есе недостатньо аргументовані, але робота достатньо логічна 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика 9-5 - відсутня чітка структура, описовий характер 4-1 – робота фрагментарна, відсутня логіка та структура	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Демократія: від теорії до практики : підручник курсу / Грір Берроуз ; пер. з англ. Ірина Бабаніна. Міжнародна фундація виборчих систем, 2018. 284 с.
2. Доморослий В. І. Основи демократії : навчальний посібник. Умань : ВВЦ «Візаві», 2021. 158 с.
3. Сучасні політичні процеси : навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти / уклад.: Л. Кормич, І. Милосердна, А. Прохоренко ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 58 с.

Додаткова:

1. Бойчук М. Основні форми демократії: український контекст. *Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часопис*. 2011. № 3. С. 14–20.
2. Бортніков В. І. Політична участь і демократія: українські реалії. Луцьк : Вежа, 2007. 520 с.
4. Головатий М. Ф. Демократія: історія, теорія, практика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та аспірантів-політологів. Київ : ДП "Вид. дім "Персонал", 2011. 230 с.
3. Даль Р. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція. Харків : Каравела, 2002. 214 с.
4. Демократія : Антологія / упоряд. О. Проценко. Київ : Смолоскип, 2005. 1108 с.
5. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. : у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. Частина 3: Електронна демократія: основи та стратегії реалізації / Н.В. Грицяк, А.І. Семенченко, І.Б. Жиляєв. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 84 с.
5. Кобута Л. П. Історія та теорія демократії : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Політологія». Івано-Франківськ : ПП Курилюк В.Д., 2010. 62 с.
6. Кожемякіна О.М. Влада довіри як легітимізація порядності та компетентності. *Практична філософія*. 2015 (№55). №1. С. 8-13.
7. Колодій А.Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні : монографія. Львів : Червона Калина, 2002.

6. Кормич Л. І., Польовий М. А. Світовий політичний процес: глобальний та національний вимір: навчальний посібник. Одеса : Фенікс, 2017. 240 с.
8. Мальована Ю. Г., Руднева А. О. Вплив глобалізаційних процесів на формування інформаційної політики держави. *Феномен пропаганди та антипропаганди у сучасному світі: історико-політологічний дискурс* / за загальною редакцією Васильчук Г. М., Маклюк О. М. Запоріжжя : Інтер-М. 2018 С. 45-57.
9. Основи демократії : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Третє видання, оновлене і доповнене / за заг. ред. А. Ф. Колодій. Львів : Астролябія, 2009. 832 с.
10. Основи демократії. Права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін : навч. посіб. / О. В. Філонов, В. М. Субботін, В. В. Пашутін, І. Я. Тодоров. 2-ге вид., виправл. Київ : Знання, 2008. 215 с.
7. Розумний М. Побудова демократії в Україні: основні протиріччя. *Studia Politologica Ucraino-Polona : щоріч. журн. з політ. наук* / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Пол. акад. наук і мистецтв, Польське наук. т-во у Житомирі. 2017. Вип. 7. Житомир, Київ, Краків : Євенок О. О. С. 201–212.
11. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України. Київ : НАДУ, 2010. 328 с.
12. Шляхтун П. П. Політологія : історія та теорія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 470 с.
13. Dahl Robert. A Preface to Democratic Theory. Chicago : University of Chicago Press, 2006.
14. Democratic transit in terms of security and development: Ukrainian and foreign experience: collective monograph / ed. by L.I. Kormych, Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. 296 p.
15. Lijphart Arend Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries. 2nd ed. New Haven&London : Yale University Press, 2012. 349 p.
16. Measuring the Information Society. International Telecommunication Union. Geneva, Switzerland, 2013. 254 p.
17. Rheingold H. Smart Mobs : The Next Social Revolution. Cambridge, 2002. 266 p.
18. State and Law in the Context of Globalization: Realities and Prospects. Lviv-Torun : Liha-Pres, 2019. 176 p.

Інформаційні джерела:

1. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31677/1/10__Троян_Теорія_політик_и.pdf
2. Даниленко С., Павлюк О. Демократія у медійному бульйоні. *Дзеркало тижня*. 2019. №22–23. URL: https://zn.ua/ukr/internal/demokratiya-v-mediynomubulyoni-314578_.html
3. Даниленко С. І. Перевтілення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування. *Політичні дослідження / Political Studies*. 2021. № 1. С. 90-105. URL: <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/235502>
4. Демократія: від теорії до практики : підручник курсу / Грір Берроуз ; пер. з англ. Ірина Бабаніна. Міжнародна фундація виборчих систем, 2018. 284 с. URL: https://www.ifes.org/sites/default/files/ifes_ukraine_democracy_from_theory_to_practice_course_reader_v1_ukr.pdf
5. Мальована Ю. Г., Руднева А. О. Функціональні та процесуальні аспекти медіакомунікативного простору сучасної України. *Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації*. 2017. № 4 (32). С. 137-142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2017_4_25.
6. Новакова О. В., Пашина Н. П. Політичні процеси та політичні відносини. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. 398 с. URL: https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/1091/1/NP_polit_pr_otsessy.pdf
7. Руднева А. О., Мальована Ю. Г. Імідж України в умовах сучасних інформаційних процесів : цифрової трансформації та становлення електронного урядування. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. № 42. С. 320-327. URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/2022-42>.

8. Danylenko Serhiy ; Rodina Iryna. Ewolucja typów demokracji w państwach transformujących się w kontekście zagrożenia populizmem. „Wschód Europy. Studia humanistyczno-społeczne”, 2020. Vol. 6, № 2. P. 59–78. URL: <https://journals.umcs.pl/we/article/view/11819>
9. Measuring the Information Society. Geneva, Switzerland. 2013. 254 p. URL: https://www.itu.int/en/ITUDE/Statistics/Documents/publications/mis2013/MIS2013_without_Annex_4.pdf
10. Rudnieva A., Malovana Y. The Image of Ukraine in the International Arena in the Minds of the Current Processes of Digital Transformation and e-Government. *Citizen-centric e-Government in the European Union* / Dudzik S., Kawka I. Krakow : WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA. 2023 C. 271-289. URL: <https://books.akademicka.pl/publishing/catalog/view/529/1728/2165>.
11. William R. Gery, SeYoung Lee, Jacob Ninas Information Warfare in an Information Age. 2017. URL: <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/Article/1130649/information-warfare-in-an-information-age/>